

РЕПУБЛИКА СРПСКА
УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Výroční zpráva o činnosti lektora českého jazyka na Univerzitě v Banja Luce během školního roku 2012 – 13, Filologická fakulta Univerzity v Banja Luce, entitét Republika srbská – Bosna a Hercegovina. Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, Република Српска – Босна и Херцеговина, академска година 2012 – 13.

Vypracoval: Pavel Cihlář

I během školního roku 2012 – 13 byla nabízena ze strany Univerzity v Banja Luce výuka studentům z mateřské fakulty (Filološské fakultet), tak i zájemcům z ostatních fakult, soukromých vzdělávacích ústavů, středních škol i široké veřejnosti. V době volna mezi školními roky se vyřešila i personální otázka obsazení místa lektora, kdy byl potvrzen dosavadní lektor, který se již dříve připravoval na zamýšlený léčebný pobyt v České republice. Ten však nebyl ze strany lékařů shledán za nutný a neodkladný. Tato zprvu nepříjemná situace neměla vliv na počáteční počet zájemců. Naopak, oproti posledním letům zde byl zájem vyšší a v kvalitě a míře dostupnosti informací o studiu češtiny též došlo k novým skutečnostem. Především se hlásili zájemci přes internet, schopní si vyhledávat informace přímo z českých zdrojů v různých jazycích. Zde se opět vyplatila spolupráce se zastupitelským úřadem v ČR, který pravidelně zveřejňoval informace i zahájení nových kurzů v Banja Luce. Možná se s odstupem zdá způsob předávání informací jako nepatrný detail technického rázu, ale vzhledem k mentalitě zdejšího obyvatelstva má toto dost významný rozlišovací faktor. Student, který si hledá informace přes internet, tak prokazuje vyšší zájem či zápal o budoucí poznávání jazyka, což ulehčuje přístup lektora ke studentům a též zjednodušuje přípravy na hodiny. V minulosti lektoři ztráceli drahocenný čas obšírným vysvětlováním přes telefonní linky a výsledek byl nicotný, z těchto „telefonistů“ jen malý počet dál využíval možnost pravidelné docházky a výběru vhodné varianty učení a poznávání českého jazyka.

I letos byla nabízena a ze strany kandidátů vybírána intenzivnější a méně intenzivní forma učení českého jazyka, což u začátečníků představuje 2krát dvě hodiny po 45 minutách týdně nebo jednou týdně dvě hodiny opět po 45 minutách. Intenzivnější variantu zpravidla vybírají studenti se zájmem o budoucí studentský život v Česku, méně intenzivní formu zapisují studenti mateřské fakulty v rámci výběru povinně-volitelného předmětu z oblasti cizího jazyka. Situaci okolo hlavní skupiny našeho společného zájmu jsme již zmínili, nyní se více zaměříme na skupinu studentů domácí fakulty. Různé katedry fakulty využívaly i v minulosti služby lektora českého jazyka. Bohužel, tato spolupráce ne vždy probíhala podle představ lektora. Studenti si většinou volili předmět v představě, že si ulehčí život a často tak skrývali skutečnost, že v rámci předcházejícího studia se jen velmi povrchně seznámili ještě s jedním cizím světovým jazykem. V tomto roce se však situace u začátečníků jevila dosti odlišně, neboť se přihlásili i studenti německého či francouzského jazyka původem z okresu

Prnjavor, kde se nacházejí vesnice původně zakládané českými kolonizátory, ať už se jednalo o obyvatelstvo z Čech či Moravy, nebo Čechy z Volyně.

Studenti tak projevíli zájem o jazyk svého okolí a zároveň tak vyhověli studijním požadavkům mateřských kateder. Prnjavorští studenti tedy zdvihli laťku kvality vysoko nad dosavadní úroveň, při závěrečném přezkoušení se ovšem ukázalo, že i většina studentů měla podobné úmysly s českým jazykem jako jejich předchůdci. Závěrečný test byl většinou opsán či studenti mu nevěnovali dostatečnou pozornost, pouze ho mechanicky vyplnili bez nějakého hlubšího zamyšlení či kontroly textu a ze strany lektora tak muselo dojít k vyhlášení nového opravného termínu. O spolupráci s krajanskou organizací obce Maćino Brdo u Prnjavora bude řeč ještě v jiné části této závěrečné zprávy.

V rámci organizace výuky pro studenty domácí fakulty probíhaly i kurzy předmětů *ČJ III a ČJ IV* pro studenty z francouzského jazyka, což pro lektora znamenalo překvapení s ohledem na slib vedení katedry z června 2012, že bude upuštěno od spolupráce s naším pracovištěm právě z důvodu rovného přístupu studentů k učení druhého jazyka. To bylo z naší strany přivítáno, neboť by zbyl čas pro studenty, kteří se opravdu vážně a upřímně zajímají o studium češtiny a též to bylo přijato i z odborného hlediska jako zadostiučinění. V průběhu měsíce září 2012 však katedra změnila svůj názor a umožnila studentům se zapsat do předmětu ČJ III, což pro studenty s nevalnými výsledky znamenalo morální podporu ještě více český jazyk poslat do hlubokého propadliště zájmu. Z důvodu „zrady“ ze strany kolegů musel lektor proměnit duch výuky a z volného a konverzačního tónu musel přejít ke konfrontačnímu stylu a přísné evidenci docházky. Poprvé též pro tuto skupinu byla pro závěrečné přezkoušení po čtvrtém semestru zadána i práce, kdy měl student donést esej na zcela jednoduché a nekonfliktní téma.

I když výčet organizačních těžkostí možná vypadá hrůzostrašně, přesto bych hned z několika důvodů hodnotil uplynulý školní rok za dosud nejúspěšnější. Především se po celou dobu jevílo, že konečně došlo ke splynutí kvality zájmu i dosažených výsledků poznávání jazyka u hlavní skupiny studentů bez ohledu na fakultu a skupin našich domácích studentů z řad budoucích filologů. Druhým důvodem pro spokojenost byl fakt, že o služby lektora projevíli zájem i studenti, kteří dříve již studovali na některé ze škol v České republice a potřebovali si z různých důvodů udržovat úroveň českého jazyka. Byla jim nabízena výuka prostřednictvím častých konzultací stejně jako studentům, kteří se připravovali na test úrovně

B1 či B2. Během celého školního roku tak pokračovala spolupráce celkem s 5 studenty s pokročilou znalostí českého jazyka.

O jedné těžkosti bych se zde ještě zmínil. Často se stávalo v minulosti (a letos se to též projevilo v celé absurdní kráse), že v konečné verzi rozvrhu Filologické fakulty nebylo pamatováno na potřeby našeho lektorátu, což je jistě někdy velmi náročné vzhledem k faktu, že ve skupině jsou zastoupeny všechny naše fakulty a skloubit všechny potřeby a připomínky se v lepším případě podaří v podvečerních a večerních termínech. Absurdnost situace však spočívala v tom, když do námi obsazené učebny vběhne pomocná technická síla či uklízečka a dosti nevybíravým způsobem na hranici žalovatelnosti a soudního vymáhání omluvy nás vyžene z důvodů končící směny a našeho porušení rozvrhu a fakultního pořádku, pokud tedy naše výuka není zaznamenána v rozvrhu. Proděkanka pro studijní záležitosti tak trochu alibisticky rozhodla, že tato hlavní skupina bude mít výuku ve sklepních prostorách Akademie umění, což je spolu s rektorátními kancelářemi na druhém a třetím patře sousední budova. Spolupráce s proděkanem Akademie umění i technickým personálem během celého roku probíhala bez organizačních i jiných těžkostí. V tomto směru byl požádán i zastupitelský úřad ČR, aby se velmi slušnou a diplomatickou cestou vždy na začátku semestru přihlásil o naše práva a potřeby realizace výuky za příznivých podmínek. V současné době se připravuje dopis se zdvořilým připomenutím situace a potřeby lektorátu ve víře, aby se neopakovaly loňské trapné a vysokoškolskému prostředí nedůstojné situace.

Již v předešlém textu jsme zmínili první zkušenost se studenty, kteří mají i český původ. Jak jsme již naznačovali v předchozích ročních zprávách, Banja Luka (*město, okres i region zahrnující oblast B. Luka, Prijedor, Prnjavor, Bosanska Gradiška, Srbac či Kozařská Dubica*) se nachází na hranici zájmu o lektoráty i a historické zaznamenávání krajanského osidlování v průběhu 19. století. Též jsou z předchozích let známy poznatky o celkem těžkém období asimilace, které proběhlo paradoxně v době, kdy byly příznivé podmínky pro zachování jinakosti a ze strany tehdejší moci byly vynaloženy i prostředky. Jedná se tedy o dobu poválečnou, kdy došlo k oživení krajanských aktivit v sousedních oblastech dnešního Chorvatska (Slavonie a daruvarská oblast), a zároveň se smazávaly prvky české svébytnosti v dolní části tohoto zeměpisného pruhu někdejších vln osidlování ze strany Čechů, ale i příslušníků jiných národností z oblasti Čech, Moravy, Slovenska, Karpat či Volyně. Prakticky i z důvodu odlišných názorových vln postoje k národnostním menšinám i zvažování tohoto postoje u českých potomků samých bychom dnes mohli hovořit o jedné

vlně a jednom geografickém celku života české menšiny na území dnešního Chorvatska a jednoho z entitetů Bosny a Hercegoviny – Republiky srbské. Bohužel, z důvodu asimilace došlo k utlumení této tendence v dolní části území, a proto dnes hovoříme o dvou oblastech – jedné živé daruvarsko-slavonské a druhé s velikou stopou asimilace s jejím geografickým vymezením na území severu dnešní BaH – někdejší Bosenské Krajiny. O svých poznatcích s poznáváním současného i minulého života potomků Čechů v okolí Banja Luky jsem referoval i v Brně v rámci konference o výuce jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě z konce května 2013. Zaměřil jsem se na výuku reálií v tak specifickém prostředí, kde obraz českého národa je viděn v příznivých barvách a slušivém rámu, což by mohlo vyvolávat v mateřské zemi pocit optimismu, hrdosti a sounáležitosti, ale při bližším zkoumání situace dojdeme k poznání, že tento obraz je zkostnatělý a odpovídá pohledu předcházejících století, což z druhé strany přináší i mnoho stereotypů a zkreslujících pohledů.

V této záležitosti bych ještě jednou vyzdvihl navázání kontaktů s představiteli České besedy obce Maćino Brdo, dnes součást města Prnjavora, kde se ještě český jazyk běžně zaslechne a z naší strany jim byla nabídnuta pomoc při sepisování knih z majetku bývalé knihovny a dnešního sborového domu. Jelikož se zde často i nacházejí velmi staré svazky z někdejších českých škol a spolků z města či okolí Sarajeva, často jsme se právě při sepisování seznamu setkávali s členy krajanských sdružení města Sarajeva a druhého Svazu Čechů v rámci Federace Bosny a Hercegoviny. Ještě bych v této souvislosti zmínil, že okres Prnjavor získal ocenění od amerického velvyslanectví jako pravé multikulturní sídlo „Malá Evropa v BaH“ a v samotném Maćinu Brdu se kromě české menšiny od počátku života obce nacházejí i potomci Ukrajinců a společně s Čechy využívají kapličku na místním hřbitově pro potřeby řeckých a římských katolíků i pravoslavných.

Spolupráce s organizacemi mimo univerzitní půdu byla i letos bohatá a kromě již zmíněné spolupráce v okrese Prnjavor se skládala z množství drobných skutků a odborných služeb krajanům a členům ČB. Vedle občasných a takřka pravidelných rozhovorů pro média a komentářů o současné společenské situaci v Česku bych zde vystihl tři mimořádné věci. V první řadě se jednalo o společné vydání srbsko-českých knih. První slavnostní uvedení proběhlo již v září 2012 v Praze a o měsíc později i v Banja Luce a jednalo se o společný projekt Fakulty architektury a stavebního inženýrství UBL a pražského ČVUT v oblasti přínosu českých architektů při budování nové architektonické tváře Bosny a Hercegoviny. Technickým redaktorem projektu byl profesor Ljubiša Preradović, proděkan zmíněné fakulty a dlouholetý pracovník v oblasti života národnostních menšin okresu Prnjavor. Ve spolupráci

s profesorem Preradovićem došlo i v průběhu měsíce června k realizaci vydání česko-srbského vydání výběru poezie autorů Ranka Preradoviće i Stevke Kozić-Preradovićové pod názvy *Smrt v Terezíně* a *Žena-pták*. Především pro tvorbu Ranka Preradoviće, někdejšího účastníka Letní školy slovanských jazyků, jsou typické české motivy v poezii. Vedle vzpomínek na dny i mladosti se tu objevuje i smrt Gavrila Principa i její mýtické přesahy. V tomto směru jistě dojde k další možné spolupráci v souvislosti s blížícím se výročím sarajevského atentátu.

Veliké cti se nám dostalo od vládních organizací na úrovni entitétů a Rady ministrů Bosny a Hercegoviny, kdy jsme se zúčastnili rozhovoru u kulatého stolu s komisaři pro problematiku menšinových jazyků při Radě Evropy v listopadu 2012. Komisaři se vyptávali na možnosti učení českého jazyka, právního i odborného zajištění výuky na úrovni základních a středních škol i možnosti a označení tabulí místního označení obce v jazyce příslušné národnostní menšiny. Kromě obecných otázek na všechny příslušníky národnostních menšin je i v souvislosti s českým jazykem zajímavé pojmenování ulic města Banja Luky po českých osobnostech (ať už světových či z dějin osidlování B. Luky) a či je zde uplatňován pravopis český či fonetický srbský – „*např. Masarykova ulice nebo Masarikova – pokud druhá varianta, pak v latince či cyrilici?*“

Z formálního rozhovoru se pak vyvinul příjemný neformální rozhovor, který byl jistě přínosný pro všechny zúčastněné strany a v tomto duchu se i nadále vede naše spolupráce při zjišťování starých českých názvů obcí a osad, které zakládali Češi a dnes nosí název jednoho z oficiálních jazyků Bosny a Hercegoviny.

Celkově se může konstatovat, že i přes mnoho překážek se jednalo o úspěšný rok, který může mít pokračování. Z hlavní skupiny zájemců odchází celkem pět studentů studovat do České republiky, naši studenti se zúčastnili i letních škol a kurzů jazyka i kultury v Olomouci i Dobrušce. Doufejme, že zájem o český jazyk bude i ve školním roce 2013 – 14.

V Banja Luce, dne 30. srpna 2013

Mgr. et Bc. Pavel Cihlář

Snímky z rozhovoru s komisaři Rady Evropy pro menšinové jazyky. Spolu s komisaři a lektorem českého jazyka se na snímcích nachází i Vladimír Bláha, předseda ČB města Banja Luky.

http://www.google.cz/imgres?imgurl=http://www.snm.rs.ba/sajt/doc/image/objekti/Cesi/macino%20brdo/%25C4%258C2-MA%25C4%2586INO-BRDO.JPG&imgrefurl=http://www.snm.rs.ba/346/snm/Kapela./Ma%25C4%2587ino/Brdo&h=450&w=800&sz=85&tbnid=ZLUyRL2QyeEjgM:&tbnh=90&tbnw=160&zoom=1&usq=__VZpWPq5XX-4w8go4gVa7KguxigQ=&docid=UF9-HZZqWcXg7M&sa=X&ei=-sYhUp2gE8HQhAfr6oEI&ved=0CD0Q9QEwAw&dur=187

Stránky obce Prnjavor – místního společenství Maćino Brdo /cca 72 km od B. Luky/ se zaběrem na tzv. českou kapličku – (materiály Svazu národnostních menšin Rs).